

PRAVNI MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI

Izveštaj za Septembar 2010

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA.....	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA.....	8
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA	12
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA	16
	REGULATORNA TELA	16
	DRŽAVNI ORGANI.....	19
	KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE	20
V	PROCES DIGITALIZACIJE	21
VI	PROCES PRIVATIZACIJE.....	22
VII	ZAKLJUČAK	23

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. Pretnje i pritisci

1.1. Slađana Novosel, dopisnica „Danasa“ iz Novog Pazara, bila je prinuđena da, zbog pretnji učesnika, napusti protest pristalica Islamske zajednice u Srbiji sa koga je izveštavala 4. septembra 2010. godine. Protest pristalica Islamske zajednice u Srbiji održan je povodom gradnje obdaništa na parceli koju svojom smatraju i Islamska zajednica u Srbiji i Gradska uprava Novog Pazara. Novoselova je skup pratila sa terase obližnje zgrade, a demonstranti su tražili od organizatora da je oteraju. Poruka je bila da bi Novoselovoj najbolje bilo da napusti to mesto, što je ona i učinila.

Zakonom o javnom informisanju izričito je predviđeno da je javno informisanje slobodno i u interesu javnosti, da ne podleže cenzuri, da niko ne sme, ni na posredan način, da ograničava slobodu javnog informisanja nijednim načinom podesnim da ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja, niti da vrši bilo kakav pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, niti uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Istim zakonom predviđeno je i da se u javnim glasilima slobodno objavljuju ideje, informacije i mišljenja o pojavama, događajima i ličnostima o kojima javnost ima opravdani interes da zna. Protest pristalica Islamske zajednice u Srbiji održan povodom gradnje obdaništa na spornoj parceli u Novom Pazaru, nesumnjivo je predstavljao događaj o kojem je javnost imala opravdani interes da zna, a sprečavanje dopisnice „Danasa“ da sa istog izveštava, svakako jeste ograničavanje slobode izražavanja. Glavni muftija Islamske zajednice u Srbiji, Muamer Zukorlić, nakon protesta je izrazio žaljenje zbog pretnji novinarki.

1.2. Novinar regionalnih internet novina „Južne vesti“, Predrag Blagojević, priveden je 11. septembra 2010. godine, dok je izveštavao o nesreći iz porte crkve u niškom naselju Pantelej. Dve osobe, devojčica i njena baka, poginule su u krugu crkve kada je na njih pala velika grana koja se, pretpostavlja se zbog starosti, otkinula iz krošnje stabla. Blagojević je rekao da je, dok su bili u porti, njegovoj ekipi policajac pokazao rukom da ne smeju da snimaju, nakon čega su isključili kameru. Nakon toga im je pritrčao pripadnik interventne jedinice koji im je zatražio

lične karte. Kako je novinar odbio da da ličnu kartu, pre nego što bi se policajac predstavio i upoznao ga sa razlozima zbog kojih ga legitimise, odveden je u policiju gde je više sati zadržan u podrumskoj ćeliji bez struje i vode, a nije mu bilo dozvoljeno ni da se javi porodici. Iz policije tvrde da je Blagojević priveden jer kod sebe nije imao ličnu kartu, da je njegovo zadržavanje bilo „deo standardne procedure provere indentiteta“, te da, ako smatra da su mu prava povređena, može da podnese prijavu protiv policajaca.

Kao što je već navedeno, Zakonom o javnom informisanju izričito je predviđeno da je javno informisanje slobodno i u interesu javnosti, da ne podleže cenzuri, da niko ne sme, ni na posredan način, a naročito zloupotrebom ovlašćenja ili zloupotrebom prava, da ograničava slobodu javnog informisanja nijednim načinom podesnim da ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja, niti da vrši bilo kakav pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, niti uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla, kao i da se u javnim glasilima slobodno objavljuju ideje, informacije i mišljenja o pojavama, događajima i ličnostima o kojima javnost ima opravdani interes da zna. Zakonom o policiji predviđeno je da se policajac, pre početka primene policijskog ovlašćenja, predstavlja pokazivanjem službene značke i službene legitimacije licu prema kome primenjuje ovlašćenje. Izuzetno, policajac se neće predstaviti jedino ako okolnosti primene policijskog ovlašćenja u konkretnom slučaju ukazuju da bi to moglo ugroziti postizanje zakonitog cilja. Zakonom o policiji predviđeni su i uslovi za proveru identiteta lica od strane policije, kao i da je policajac, u svakom slučaju, dužan da upozna lice čiji identitet proverava sa razlogom provere identiteta, što u konkretnom slučaju, po navodima Predraga Blagojevića, nije bilo učinjeno. Provera identiteta novinara na zadatku mimo zakonom propisanih uslova i mimo zakonom propisane procedure, nesumnjivo bi predstavljala zloupotrebu ovlašćenja policije kojom se, između ostalog i ograničava sloboda izražavanja.

1.3 Dopisnik „Blica“ iz Aleksandrovca, Gvozden Zdravić, fizički je napadnut, dok je 23. septembra fotografisao manifestaciju „Dani Župe“. Zdraviću je prišao Mileta Džopalić iz Aleksandrovca, koji mu je rekao da je za njega fotografisanje zabranjeno. Nakon toga je dodao da „prenosi reči čelnika opštine“. Zdravić je odbio da prestane da fotografiše i, kako tvrdi, dobio udarac u stomak. Zdravić je napad prijavio policiji, a u prijavi je naveo da je to „deseti napad na njega u režiji predsednika opštine, Jugoslava Stajkovca“. Samo dva dana kasnije, kako su preneli mediji, Mileta Džopalić, za koga su mediji pretpostavljali da je pripadnik privatnog obezbeđenja predsednika opštine, ponovo je napao Zdravića, sprečivši ga da izveštava sa sastanka Unije vinogradara i vinara Srbije. Zdravić je odmah pozvao policiju koja je brzo došla i sačinila zapisnik o incidentu. Pet dana kasnije, 30. septembra, došlo je i do trećeg napada na Zdravića,

ispred zgrade suda u Aleksandrovcu. Mediji su preneli da je dopisnika „Blica“, koji je iz suda želeo da izveštava o sporu između opštine Aleksandrovac i Socijalističke partije Srbije, pretukao Čedomir Ćirković, vozač predsednika opštine, Jugoslava Stajkovca. Zdravić je nakon napada otišao u Hitnu službu, gde mu je, kako tvrdi, konstatovana fraktura glave, a kaže i da je upućen kod neuropsihijatra, koji je potvrdio iste povrede i prepisao terapiju. „Verujem da iza napada stoji predsednik Stajkovac jer argumentovano pišem o nepravilnostima u trošenju novca iz budžeta opštine“, rekao je Zdravić. Predsednik opštine Aleksandrovac, Jugoslav Stajkovac, za „Blic“ je izjavio da je Zdravić prvi udario njegovog vozača, nakon što ga je ovaj opomenuo da ne fotografiše službeni automobil. Stajkovac tvrdi da Zdravić nije bio napadnut ni prošle nedelje za vreme „Župske berbe“, te da ga je Mileta Džopalić, redar, tada samo opomenuo da se ne penje na binu jer opština odgovara za bezbednost. Povodom incidenta ispred zgrade suda u Aleksandrovcu, pokrenut je postupak pred Prekršajnim sudom u Aleksandrovcu.

Zakon predviđa da organi lokalne samouprave imaju obavezu da informacije o svome radu učine dostupnim za javnost i to pod jednakim uslovima za sve novinare i sva javna glasila, kao i da niko ne sme, ni na koji način, da ograničava slobodu javnog informisanja, odnosno slobodan protok ideja, informacija i mišljenja, a posebno da niko ne sme da vrši bilo kakav fizički ili drugi pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Okolnost da je Gvozden Zdravić, u roku od samo nedelju dana, napadnut kada je izveštavao sa opštinske kulturne manifestacije, a zatim i u pokušaju da izveštava o sudskom sporu, u kome je jedna od stranaka opština, izaziva sumnju da organi lokalne samouprave u Aleksandrovcu ne poštuju obavezu da informacije o svome radu učine dostupnim za javnost pod jednakim uslovima za sve novinare i sva javna glasila, odnosno, što je još gore, da sprovedu kontinuirano šikaniranje konkretnog novinara. Budući da je povodom incidenta ispred zgrade suda u Aleksandrovcu pokrenut postupak pred Prekršajnim sudom u Aleksandrovcu, ostaje da se sačeka da taj sud da svoju ocenu o eventualnoj odgovornosti napadača. Opis događaja koji je dao sam Gvozden Zdravić, ukazuje na mogućnost da u konkretnom slučaju postoji i krivična odgovornost. Ukazujemo da je Krivičnim zakonikom propisano da je nasilničko ponašanje, koje se opisuje kao značajnije ugrožavanje spokojstva građana ili teže remećenje javnog reda i mira grubim vređanjem ili zlostavljanjem drugog, vršenjem nasilja prema drugom, izazivanjem tuče ili drskim ili bezobzirnim ponašanjem, krivično delo za koje je zaprećena kazna, za koje je u slučaju kada je nekom nanesena laka telesna povreda ili je došlo do teškog ponižavanja, zaprećena kazna do pet godina zatvora, i to, kako za samog izvršioca, tako i za njegove podstrekače.

2. Sudski postupci

2.1. Bivši policajac OUP Novi Beograd, Ljubinko Todorović, osuđen je 8. septembra 2010. godine prvostepenom presudom Osnovnog suda u Loznici zbog nanošenja teških telesnih povreda Vladimiru Mitriću, dopisniku „Večernjih novosti“ iz Loznice. Sud mu je odredio kaznu zatvora od 6 meseci, što predstavlja donju granicu kazne zaprećene zakonom za to krivično delo. Inače, Opštinski sud u Loznici Todoroviću je već izrekao istu kaznu ranijom presudom koja je ukunuta odlukom Okružnog suda po žalbi, kada je predmet vraćen na ponovno suđenje.

Vladimir Mitrić, još 2005. godine, zadobio je u napadu bezbol palicom prelom leve ruke i dvadesetak kontuzija po glavi i telu. Bivši policajac, Ljubinko Todorović, okrivljen je i osuđen u prvom stepenu da je izvršilac napada, ali njegovi nalogodavci nisu nikada otkriveni. Mitrića policija obezbeđuje već duže od tri godine. Zakonom je za osnovni oblik krivičnog dela teška telesna povreda propisana kazna u rasponu od šest meseci do pet godina. Praksa srpskih sudova, međutim, ostaje takva da oni, po pravilu, kada i izriču kazne, izriču ih u visini donje granice propisane zakonom, a ponekad čak i ispod nje. Podsetimo da je izmenama Krivičnog zakonika iz 2009. godine, propisan i poseban, kvalifikovan oblik krivičnog dela teška telesna povreda, kada je isto izvršeno prema licu koje obavlja poslove od javnog značaja. Poslom od javnog značaja smatra se obavljanje profesije ili dužnosti koja ima povećani rizik za bezbednost lica koje ga obavlja, a odnosi se, između ostalog, i na zanimanja koja su od značaja za javno informisanje. Ovo praktično znači da bi u slučaju istog napada koji bi bio izvršen danas, kao što je onaj izvršen na Mitrića 2005. godine, kazna shodno zakonu bila u rasponu od godinu dana do osam godina.

2.2. Televizija „Studio B“ obavezana je presudom Apelacionog suda u Beogradu da Miodragu Žikiću isplati 150.000 dinara na ime naknade nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog povrede časti i ugleda i 190.000 dinara na ime naknade troškova postupka. Žikić je, inače, pre pet godina izazvao saobraćajnu nesreću nakon koje je pristao da, u alkoholisanom stanju, da izjavu za „Studio B“. Kasnije je ova izjava emitovana u okviru kampanje za bezbednost saobraćaja, a vozaču je zatamnjeno lice. Nakon emitovanja, Žikić je zatražio naknadu štete od 3 miliona dinara.

Zakonom o javnom informisanju propisano je da se zapis nečijeg lika, odnosno glasa, može objaviti samo uz pristanak lica čiji je to lik, odnosno glas, ako se pri objavljivanju može zaključiti koje je to lice. Pristanak dat za jedno objavljivanje, za određeni način objavljivanja, odnosno za objavljivanje u određenom cilju, ne smatra se pristankom za ponovljeno objavljivanje, za

objavljivanje na drugi način, odnosno za objavljivanje za druge ciljeve. Zakon, međutim, dalje predviđa 11 slučajeva u kojima se snimak nekog lica može objaviti i bez pristanka. Apelacioni sud je u konkretnom slučaju našao da je postojao pristanak za objavljivanje snimka Miodragu Žikiću iste večeri u vestima Televizije Studio B, ali ne i pristanak za objavljivanje u okviru kampanje za bezbednost saobraćaja. Pri tom, Apelacioni sud, nije se bavio izuzecima koje Zakon o javnom informisanju predviđa, a koji se odnose na slučajeve u kojima se snimak može objaviti i bez pristanka. U konkretnom slučaju, po nalaženju autora ovog izveštaja, postojale su okolnosti, predviđene Zakonom o javnom informisanju, koje su same po sebi bile pogodne da dovedu do drugačije odluke suda. Konkretno, informacija, odnosno snimak, odnosio se na pojavu ili događaj od interesa za javnost. Dalje, snimljeno lice je svojim ponašanjem dalo povoda za objavljivanje informacije, odnosno snimka. Takođe, objavljivanje informacije, odnosno snimka, u konkretnom slučaju, bilo je u interesu javne bezbednosti. Na posletku, objavljivanje je bilo potrebno radi upozorenja na opasnost. Sve ove okolnosti predviđene su Zakonom kao izuzeci koji opravdavaju objavljivanje snimka lika, odnosno glasa i bez pristanka lica o čijem se licu, odnosno glasu radi. Tumačenje propisa na način na koji se ne primenjuju izuzeci predviđeni zakonom zarad zaštite novinara i medija, odnosno u krajnjoj liniji zarad zaštite prava javnosti da prima informacije o stvarima od javnog interesa, nesumnjivo kreira pravnu nesigurnost, strah, autocenzuru, konformizam i nezalaganje za javni interes.

2.3. Miloš Mladenović i Danilo Žuža, napadači na Teofila Pančića, novinara nedeljnika „Vreme“, osuđeni su 21. septembra na po tri meseca zatvora za nasilničko ponašanje. Istovremeno određena im je zabrana približavanja novinaru na 100 metara blizine. Podsetimo, Mladenović i Žuža su 24. jula oko 23 sata u Zemunu u autobusu javnog prevoza na liniji 83, po prethodnom dogovoru napali Pančića i udarali ga šipkom i rukama. Za kvalifikovani oblik krivičnog dela nasilničko ponašanje, za šta su napadači na Pančića osuđeni, zaprećena je kazna zatvora od šest meseci do pet godina zatvora, ali je sud našao da činjenica da su Mladenović i Žuža mlađi punoletnici, i da su do sada neosuđivani, opravdava izricanje kazne ispod zakonskog minimuma. „Tužilaštvo će sigurno uložiti žalbu jer nije zadovoljno visinom kazne koja je izrečena napadačima na Pančića. Tužilaštvo smatra da ovako izrečena kazna nije primerena težini krivičnog dela jer je napadnut novinar i ne odražava, po našem stavu, duh zakona“, izjavio je portparol Republičkog tužilaštva Tomo Zorić.

Krivičnim zakonikom propisano je da sud može učiniocu krivičnog dela izreći kaznu ispod granice propisane zakonom ili blažu vrstu kazne, između ostalog i kada utvrdi da postoje naročito olakšavajuće okolnosti i oceni da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha

kažnjavanja. U konkretnom slučaju, sud kao takve naročito olakšavajuće okolnosti ceni mladost i neosuđivanost Miloša Mladenovića i Danila Žuže. Zakon takođe propisuje i dokle se kazna može ublažavati. Tako je predviđeno da se, ako je za krivično delo kao najmanja mera kazne propisan zatvor ispod jedne godine, što jeste slučaj u odnosu na nasilničko ponašanje, kazna može ublažiti do trideset dana zatvora, tako da se prvostepeni sud jeste kretao u okvirima slova zakona, ako ne i u okvirima njegovog duha, na šta tužilaštvo ukazuje. I ova presuda, slično kao i ona u slučaju napada na Vladimira Mitrića, samo potvrđuje neprihvatljivu praksu srpskih sudova da, po pravilu, kada i izriču kazne za napade na novinare, izriču ih u visini donje granice propisane zakonom, a često, kao i u slučaju napada na Pančića, čak i ispod nje. Ovakva praksa srpskih sudova, nije nažalost adekvatna garancija slobode izražavanja u Srbiji, već naprotiv, može samo doprineti narastajućem strahu i autocenzuri u srskim medijima.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je, jednim delom i kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Dnevni list Kurir objavio je 14. septembra senzacionalistički tekst o amaterskom pornografskom snimku, koji navodno kruži Jagodinom, a čiji je akter, po tvrdnjama Kurira, sveštenik Srpske pravoslavne crkve iz Jagodine, Ivan J. List prenosi izjavu sveštenika Ivana J, koji tvrdi da je policiji prijavio da su ga anonimne osobe ucenjivale tražeći novac da video-snimak ne bi pustili u javnost, kao i da osoba na snimku nije on. U tekstu se tvrdi i da su Ivana J. crkvene vlasti stavile pod zabranu sveštenosluženja, do utvrđivanja svih činjenica. Kurir je je snimak postavio na svoj Internet sajt, dok su u štampanom izdanju objavljene fotografije. Jedna od fotografija objavljenih u štampanom izdanju lista, je fotografija sveštenika koji nije Ivan J, za koga Kurir tvrdi da je akter porno snimka, već Ivan Cvetković, paroh crkve Svetog apostola Jakova, u selu Dublje kod Jagodine, koji se u tekstu uopšte ne pominje. Kurir je kasnije objavio izvinjenje Ivanu Cvetkoviću.

Objavljivanje filma ličnog karaktera, bez pristanka lica koje je takav film snimilo, ili na koga se film odnosi, odnosno bez pristanka lica koje je prikazano na filmu ili bez pristanka drugog lica

čiji se pristanak po zakonu traži i time osetno zadire u lični život tog lica, ima ozbiljne krivičnopravne implikacije, budući da može predstavljati krivično delo neovlašćeno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka iz člana 145. Krivičnog zakonika, za koje je zaprećena kazna do dve godine zatvora.

S druge strane, na terenu Zakona o javnom informisanju, povreda prava na privatni život daje osnov oštećenome da tužbom od odgovornog urednika javnog glasila zahteva da snimak kojim se dira u privatni život ne objavi, da ga preda, ukloni ili uništi, da oštećenome naknadi materijalnu i nematerijalnu štetu, kao i da presudu objavi u javnom glasilu. Zakon izričito predviđa i da oštećeni može od osnivača javnog glasila tužbom zahtevati i deo dobiti ostvarene objavljivanjem, srazmerno tome koliko je upotreba podataka ili snimka iz njegovog privatnog života doprinela ostvarenju dobiti. Pravila, koja u ovom slučaju definitivno nisu poštovana, a koja se tiču objavljivanja informacija iz privatnog života i snimaka lika ili glasa pri čijem objavljivanju se može zaključiti o kom licu je zapravo reč, sadržana su u Zakonu o javnom informisanju, vrlo su precizna i opšte primenljiva, uz jedan izuzetak. Naime, Zakon predviđa da su nosiocima državnih i političkih funkcija ograničena prava na zaštitu privatnosti koja imaju lica na koja se odnosi informacija, ako je informacija važna za javnost s obzirom na činjenicu da lice na koje se odnosi informacija vrši određenu funkciju, kao i da je to ograničenje srazmerno opravdanom interesu javnosti u svakom konkretnom slučaju. Opšte pravilo je da je za objavljivanje neophodan pristanak, i to kako lica čijeg se privatnog života informacija tiče, odnosno lica čije reči, lik odnosno glas sadrži, tako i onoga lica kome je informacija, odnosno snimak namenjen, odnosno onoga na koga se odnosi, ako bi objavljivanjem bilo povređeno pravo na privatnost ili koje drugo pravo i tog lica. Pristanak dat za jedno objavljivanje, za određeni način objavljivanja, odnosno za objavljivanje u određenom cilju, ne smatra se pristankom za ponovljeno objavljivanje, za objavljivanje na drugi način, odnosno za objavljivanje za druge ciljeve. Ako je lice koje daje pristanak umrlo, umesto njega ga daju bračni drug umrlog, deca od navršene šesnaeste godine života samostalno, roditelji ili braća i sestre, pravno lice čiji je umrli bio učesnik (organ, član, zaposleni) kada se informacija odnosno zapis tiče njegovog učešća u tom pravnom licu, odnosno lice koje je za to odredio umrli. Izuzetno, informacija iz privatnog života, odnosno snimak, može se objaviti bez pristanka lica na koje se odnosi, ako:

- je to lice informaciju, odnosno snimak, namenilo javnosti,

- se informacija, odnosno snimak, odnosi na ličnost, pojavu ili događaj od interesa za javnost, naročito ako se odnosi na nosioca državne ili političke funkcije, a objavljivanje je važno s obzirom na činjenicu da lice obavlja tu funkciju,
- je lice svojim ponašanjem dalo povoda za objavljivanje informacije, odnosno zapisa,
- je informacija saopštena, odnosno zapis načinjen u javnoj skupštinskoj raspravi ili u javnoj raspravi u nekom skupštinskom telu,
- je objavljivanje u interesu pravosuđa, bezbednosti zemlje ili javne bezbednosti,
- se lice nije protivilo pribavljanju informacije, odnosno pravljenju zapisa, iako je znalo da se to čini radi objavljivanja,
- je objavljivanje u interesu nauke ili obrazovanja,
- je objavljivanje potrebno radi upozorenja na opasnost (sprečavanje zarazne bolesti, pronalaženje nestalog lica, prevare i slično),
- se zapis odnosi na mnoštvo likova ili glasova (navijača, koncertne publike, demonstranata, uličnih prolaznika i slično),
- se radi o zapisu s javnog skupa,
- je lice prikazano kao deo pejzaža, prirode, panorame, naseljenog mesta, trga, ulice ili kao deo sličnog prizora.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1. Implementacija Zakona o radiodifuziji, u ovom izveštaju, u jednom delu biće obrađena i kroz odeljak koji se bavi monitoringom rada nadležnog regulatornog tela, Republičke radiodifuzne agencije.

2.2. Republička radiodifuzna agencija objavila je 1. septembra listu lica kojima je izdata dozvola za emitovanje televizijskog i radio programa na osnovu javnog konkursa za područje regiona i lokalna područja. Na listi se nalaze 34 emitera.

Podsećamo, Savet Republičke radiodifuzne agencije doneo je, u martu ove godine, odluku o raspisivanju Javnog konkursa za izdavanje dozvola za emitovanje radio i/ili televizijskog programa, i to jedne lokalne dozvole za televiziju i dve regionalne i 50 lokalnih dozvola za radio. Obaveza javnog objavljivanja liste lica kojima je izdata dozvola za emitovanje programa je

obaveza Republičke radiodifuzne agencije utvrđena članom 53. stav 1. tačka 7) Zakona o radiodifuziji.

3. Zakon o elektronskim komunikacijama

Zaštitnik građana i Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti pokrenuli su 30. septembra pred Ustavnim sudom Srbije postupak ocene ustavnosti člana 128. stav 1. i stav 5. Zakona o elektronskim komunikacijama, kao i člana 13. stav 1. u vezi sa članom 12. stav 1. tačka 6) i člana 16. stav 2. Zakona o Vojnobezbednosnoj agenciji i Vojnoobaveštajnoj agenciji. U predlogu se ukazuje da su osporene odredbe Zakona o elektronskim komunikacijama nesaglasne sa Ustavom Republike Srbije, jer dozvoljavaju primenu posebnih mera kojima se odstupa od tajnosti pisama i drugih sredstava komunikacije, ne samo na osnovu sudske odluke, već i bez nje - kada je takva mogućnost propisana zakonom, odnosno na zahtev nadležnog državnog organa. Osporenim odredbama Zakona o Vojnobezbednosnoj agenciji i Vojnoobaveštajnoj agenciji propisuje se da VBA na „osnovu naloga direktora VBA ili lica koje on ovlasti“ primenjuje posebne postupke i mere među kojima je i „tajni elektronski nadzor telekomunikacija i informacionih sistema radi prikupljanja podataka o telekomunikacionom saobraćaju i lokaciji korisnika, bez uvida u njihov sadržaj“. Osporenim odredbama Zakona o Vojnobezbednosnoj agenciji i Vojnoobaveštajnoj agenciji propisuje se i da Vojnobezbednosna agencija „ima pravo na dobijanje informacija od telekomunikacionih operatora o korisnicima njihovih usluga, obavljenoj komunikaciji, lokaciji sa koje se obavlja i drugih podataka od značaja za rezultate primene posebnih postupaka i mera“. Navedene informacije, po mišljenju Zaštitnika građana i Poverenika, zadiru u privatnost pisama i drugih sredstava komuniciranja, odnosno Vojnobezbednosna agencija ne može imati „pravo“ na njih bez odluke suda.

Podsećamo, Zakon o elektronskim komunikacijama, u članu 128. stav 1. predviđa da je svaki telekomunikacioni operator dužan da zadrži podatke koji se odnose na vrstu komunikacije, njen izvor i odredište, početak, trajanje i završetak, identifikaciju korisničke opreme, uključujući i mobilnu korisničku opremu, a radi sprovođenja istrage, otkrivanja krivičnih dela i vođenja krivičnog postupka, u skladu sa zakonom kojim se uređuje krivični postupak, kao i za potrebe zaštite nacionalne i javne bezbednosti Republike Srbije, u skladu sa zakonima kojima se uređuje rad službi bezbednosti Republike Srbije i rad organa unutrašnjih poslova. U stavu 5. istog člana propisano je da je operator dužan da zadržava podatke tako da im se bez odlaganja može pristupiti, odnosno da se bez odlaganja mogu dostaviti na zahtev nadležnog državnog organa. Predlogom za ocenu ustavnosti se ukazuje da navedeni propisi nisu usklađeni sa odredbom

člana 41. Ustava Republike Srbije, kojim je zajemčena tajnost pisama i drugih sredstava komuniciranja, uz odstupanja koja su dozvoljena samo na određeno vreme i samo na osnovu odluke suda. Ono što posebno zabrinjava jeste činjenica da je Ustavni sud Republike Srbije, 28. maja 2009. godine, doneo Odluku kojom je utvrdio da odredba člana 55. stav 1. ranije važećeg Zakona o telekomunikacijama nije u saglasnosti s Ustavom. Zakon o telekomunikacijama prestao je da važi usvajanjem Zakona o elektronskim komunikacijama, a njegovim članom 128. stav 1. zakonodavac je praktično pokušao da izigra Odluku ustavnog suda iz 2009. godine, usvajajući novu odredbu koja je po svojoj suštini odgovarajuća odredbi za koju je ranije utvrđeno da je neustavna, odnosno vraćajući nivo zaštite ljudskih prava na stanje pre citirane odluke Ustavnog suda od 28. maja 2009. godine. Posledice spornih odredbi Zakona o elektronskim komunikacijama po medije, o čemu smo u svojim ranijim izveštajima već pisali, ogledaju se, pre svega, u mogućnosti da se praćenjem listinga odlaznih i dolaznih poziva novinara, lakše otkrivaju izvori njihovih informacija, te da se na taj način izigrava odredba Zakona o javnom informisanju koja novinarima priznaje pravo na zaštitu izvora.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Narodna skupština Republike Srbije nije raspravljala ni o jednom zakonu koji bi bio od posebnog značaja za medijski sektor. O pitanjima buduće medijske regulative, raspravljalo se, međutim, na seriji okruglih stolova koje je organizovao OEBS u saradnji sa Ministarstvom kulture Republike Srbije i Delegacijom Evropske unije u Srbiji, uz podršku Ambasade Velike Britanije u Beogradu. Cilj okruglih stolova bilo je podsticanje rasprave o nedavno objavljenoj Medijskoj studiji, koja bi poslužila kao polazište za izradu Nacrta medijske strategije Republike Srbije. Na okruglim stolovima održanim u septembru, predstavljene su i obrazložene preporuke iznete u Medijskoj studiji, raspravljalo se o Savetu za štampu, o regulatornim telima i digitalizaciji, o pomoći države medijima, javnim servisima i komercijalnim emiterima, kao i o štampanim medijima, s posebnim osvrtom na koncentraciju i transparentnost vlasništva u štampanim medijima, na slobodu štampe u Srbiji, te na sistemske mere pomoći štampanim medijima.

Industrija štampanih medija, predstavljena kroz Asocijaciju medija, udruženje koje okuplja najveće novinske izdavače u Srbiji, odlučila je da ne učestvuje na seriji okruglih stolova, argumentujući takvu odluku tvrdnjom da Medijsku studiju, na čijoj su izradi radili eksperti koje

je angažovala Evropska komisija, ne može da prihvati kao polaznu osnovu za izradu Medijske strategije. Asocijacija medija istakla je da Studija ne predstavlja ozbiljnu i na validnim podacima zasnovanu analizu postojećeg stanja svih medija, da ne predstavlja niti analizu postojeće zakonske regulative, niti daje predlog mogućih poboljšanja ili novih rešenja. Asocijacija je osudila skoro potpuni izostanak jasnog stava u Medijskoj studiji o neprihvatljivosti postojanja državnog vlasništva u medijskoj sferi, izostanak bilo kakve analize o stanju u novinsko-izdavačkoj industriji u Srbiji, kao i ni na čemu zasnovani predlog osnivanja mreže regionalnih ustanova javnog servisa. Asocijacija medija takođe je istakla da Studija ne sadrži kvalitetnu analizu i predloge za buduću organizaciju i rad regulatornih tela, niti projekciju rasta i razvoja medijskog sektora u zemlji i predloge podsticajnih mera države.

Vodeća novinarska i medijska udruženja, za razliku od Asocijacije medija, odlučila su da aktivno učestvuju na seriji okruglih stolova i da tamo iznesu svoje primedbe na sadržaj Medijske studije i preporuke koje su u njoj iznete, kao i predloge alternativnih rešenja. Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM), Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Udruženje novinara Srbije (UNS), Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV) i Asocijacija lokalnih nezavisnih medija Local Press, objavili su, još pre održavanja prvog iz serije okruglih stolova, set svojih zajedničkih usaglašenih stavova, kroz koje se insistiralo na:

- transparentnosti i javnosti medijskog vlasništva,
- sprečavanju prekomerne medijske koncentracije,
- potpunom povlačenju države iz vlasništva u medijima,
- ravnopravnom tretmanu svih medija na tržištu.

Posebno oštro kritikovane su preporuke iz Medijske studije koje se tiču regionalne radiodifuzije. Podsećanja radi, iako smo o tome pisali u svojim prethodnim izveštajima, Medijska studija preporučuje kreiranje novog modela regionalne radiodifuzije u Srbiji, koja bi bila zasnovana na regionalnim javnim servisima. Autori studije predlažu da Ministarstvo kulture definiše 10 do 15 regiona, u svakom od kojih bi se formirao Programski savet od 17 do 21 članova, koji bi onda birali Upravne odbore novih regionalnih javnih servisa. Upravni odbori koji bi imali 7 do 9 članova, nakon ovoga bi, putem javnog konkursa, birali izvršne direktore i glavne urednike regionalnih javnih servisa, koji bi imali sva uređivačka i finasijska ovlašćenja i odgovornosti. Svaki regionalni javni servis bio bi osnovan kao samostalno i nezavisno pravno lice, koje bi preuzelo opremu i osoblje regionalnih i lokalnih emitera u vlasništvu opština. Preporuka je da se privatnim radio i TV stanicama takođe ponudi da prenesu opremu i osoblje u regionalni javni radiodifuzni servis, ili da nastave emitovanje programa do isteka njihove dozvole za emitovanje.

Regionalni javni servisi finansirali bi se iz pretplate preko sadašnje pretplate RTS-a i ne bi imali svoje nezavisne frekvencije, već bi emitovali na frekvencijama RTS-a u periodima koji bi bili utvrđeni kroz mehanizme kolektivnog ugovaranja mreže regionalnih javnih servisa sa jedne i RTS-a sa druge strane. Ove preporuke donekle su podržane samo od Kragujevačke inicijative, grupe regionalnih javnih stanica koje se protive privatizaciji, ali su i ove stanice insistirale na zadržavanju nezavisnih frekvencija i celodnevnom emitovanju, umesto ili povrh emitovanja u okviru regionalnih prozora na frekvencijama RTS-a. Rešenju je prigovorio i sam RTS, ukazujući prvo na neprihvatljivo nizak nivo naplate RTV pretplate i nemogućnost da se pri tako niskom nivou naplate iz nje obezbedi stabilno finansiranje i postojećih ustanova javnog servisa, a kamoli da se deo pretplate izdvaja za finansiranje dodatnih 10 do 15 regionalnih ustanova javnog servisa. RTS je takođe prigovorio i ideji otvaranja regionalnih prozora na svojim frekvencijama, tvrdeći da takvi regionalni emiteri ne bi mogli da obezbede nivo kvaliteta programa koji se od RTS-a očekuje. Četiri udruženja, ANEM, NUNS, NDNV i Local Press, sa svoje strane, ukazala su da je neprihvatljivo formiranje novih ustanova javnog servisa, u situaciji u kojoj su i performanse postojećih ustanova javnog servisa nezadovoljavajuće, kao i da je neprihvatljivo da se njihovo finansiranje u ovom trenutku planira iz pretplate, odnosno na način koji zbog niske naplate ne garantuje stabilno finansiranje ni postojećih ustanova javnog servisa. Ukazali su i da je model koji podrazumeva gašenje komercijalne radiodifuzije, neprihvatljiv iz ugla ustavnog jemstva prava vlasnika komercijalnih stanica stečenih ulaganjem kapitala na osnovu zakona. ANEM, NUNS, NDNV i Local Press predložili su i alternativan set preporuka za regionalnu i lokalnu radiodifuziju koji se bazira na:

- hitnom i oročenom okončanju privatizacije medija koji su još uvek u javnom vlasništvu;
- rešavanju problema viška elektronskih medija u odnosu na ono što to tržište može da izdrži, merama koje će stimulisati ukрупnjavanja i fuzije na medijskom tržištu;
- rešavanju problema manjka kvalitetnih programa za regione i lokalne zajednice, i drugih programa koji se obično izjednačavaju sa javnim servisom, kroz mehanizam komercijalnim emiterima nametnute regulatorne obaveze proizvodnje i emitovanja takvih programa, koja bi se obaveza kompenzovala garantovanim pristupom kablovskim sistemima, nižim naknadama za dozvole, korišćenje frekvencija, odnosno pristup multipleksu, finansijskom podrškom za kvalitetne projekte i zaštitom od nelojalne konkurencije;
- efikasnim mehanizmima kontrole državne pomoći, koji bi sprečili da država narušava konkurenciju na medijskom tržištu;

UNS nije potpuno isključio ideju o regionalnim javnim servisima, ne podrazumevajući pri tom da bi neprivatizovane opštinske stanice obavezno bile nosioci tih servisa, ali je insistirao na daljim konsultacijama sa Ministarstvom kulture kako bi se otklonila opasnost političke kontrole regionalnih javnih servisa.

Četiri udruženja, ANEM, NUNS, UNS i NDNV, predložila su i alternativan set preporuka koji se odnosi na model sufinansiranja medija od strane države, koji bi se bazirao na projektnom finansiranju kroz medijske fondove. Fondovi bi finansirali projekte posvećene razvoju programskih i drugih kapaciteta medija, transformaciji poslovnih modela, edukaciji i unapređenju profesionalnih standarda, sadržajima na manjinskim jezicima i uopšte raznovrsnosti medijskih sadržaja. Predloženo je da se finansiranje medijskih fondova obezbedi iz dela sredstava koja će se dobiti od digitalne dividende, kao i razlikom između prihoda i rashoda regulatora, a delom i od prikupljene RTV pretplate, kao i iz donacija. Lokal press je zauzeo stav da bi država trebalo da razmotri i subvencionisanje lokalnih štampanih medija.

U odnosu na regulatorna tela, svih 5 udruženja je preporučilo da se izmenama Zakona o radiodifuziji, omogući jačanje njihovih regulatornih kapaciteta, putem obuke, razmene i, gde je to neophodno, putem zapošljavanja novih stručnjaka. Istovremeno, regulator bi zakonom morao biti ovlašćen i obavezan da vrši, ili da naručuje da se za njegove potrebe vrše, periodične i kontinuirane analize medijskog tržišta, kao i analize stepena u kome su zadovoljene potrebe javnosti za različitim programskim sadržajima. Regulator mora biti ovlašćen i obavezan da regulatornim merama utiče na podizanje stepena zadovoljavanja takvih potreba. Svi ovi procesi moraju da obezbede najširu participaciju javnosti. Sektorski regulator morao bi da donese novu Strategiju razvoja primenljivu na digitalno doba, a koja bi predvidela i procedure u skladu sa kojima bi se, na osnovu sagledavanja potreba građana i društvenih grupa za medijskim sadržajima i sveobuhvatne analize tržišta, odlučivalo o zonama pokrivanja, broju i vrsti programa za koje bi se izdavale dozvole. Naknade koje se plaćaju regulatorima, moraju biti određene shodno visini troškova regulacije, a višak sredstava od naplaćene naknade, usmeravan u medijske fondove. Udruženja su ukazala i na potrebu da se, imajući u vidu konvergenciju mreža i usluga, u postupku koji bi podrazumevao odgovarajuće analize i konsultacije sa svim zainteresovanim stranama, razmotri pitanje spajanja dva regulatorna tela. Pri ovome, prevashodno bi valjalo voditi računa o interesu jačanja nezavisnosti i regulatornih kapaciteta regulatora, te bez obzira na to da li bi se kao društvo opredelili za jednog, ili dva regulatora, to ni u kom slučaju ne bi smelo dovesti u pitanje funkcionalanu, kadrovsku i

tehničku osposobljenost regulatora za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti u najboljem interesu i medijskog sektora i javnosti.

Preporukama medijskih udruženja koje se tiču digitalizacije, bavićemo se u delu ovog izveštaja koji se bavi digitalizacijom. Detaljnije sa sadržajem svih preporuka novinarskih i medijskih udruženja možete se upoznati na adresi:

<http://www.anem.org.rs/sr/aktivnostiAnema/AktivnostiAnema.html>

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. REPUBLIČKA RADIODIFUZNA AGENCIJA (RRA)

1.1. Određena pitanja koja se tiču rada Republičke radiodifuzne agencije, obrađena su i kroz deo ovog izveštaja koji se bavi implementacijom Zakona o radiodifuziji.

1.2. Republička radiodifuzna agencija uputila je 15. septembra poziv operatorima kojima je Republička agencija za elektronske komunikacije izdala odobrenja za pružanje usluga distribucije RTV programa preko kablovsko distributivne mreže, da u roku od 30 dana dostave spisak svih kanala koje distribuiraju, kao i da podnesu zahteve za izdavanje dozvola za domaće kablovske kanale iz svoje ponude.

Zakonom o radiodifuziji je predviđeno da RRA izdaje dozvolu za kablovsko emitovanje programa bez javnog konkursa, na zahtev kablovskog operatora. Operator je prethodno dužan da ispuní uslove propisane posebnim zakonom kojim se uređuje oblast telekomunikacija u pogledu posedovanja propisanih dozvola, ispunjenja tehničkih uslova i standarda za mrežu koju koristi i druge uslove propisane tim zakonom i koje odredi regulatorno telo nadležno za oblast telekomunikacija i da pribavi prava za emitovanje određenog programa od emitera tog programa. Obaveza pribavljanja dozvole za kablovsko emitovanje programa ne primenjuje se za programe za koje je RRA izdala dozvolu za zemaljsko emitovanje, na području za koje je takva

dozvola izdata, i pod uslovom da operator istovremeno besplatno distribuira programe javnih servisa. Obaveza pribavljanja dozvole za kablovsko emitovanje programa ne primenjuje se ni za programe koji se mogu primati putem slobodnog (nekodiranog) satelitskog emitovanja na teritoriji Republike Srbije. Zakon, međutim, kod licenciranja kablovskih kanala ne izuzima od ove obaveze strane kanale koji imaju dozvole izdate u svojim matičnim zemljama (osim u odnosu na nekodirane satelitske kanale), iako je Srbija ratifikovala Evropsku konvenciju o prekograničnoj televiziji koja je obavezuje da na svojoj teritoriji ne ograničava reemitovanje programskih usluga usklađenih sa odredbama te konvencije. Zakon, takođe, ne daje odgovore na pitanja koja se tiču lokalizacije stranih kanala, umetanja za srpsko tržište lokalizovanih oglasnih poruka u strane programe, čega sve smo svedoci u kablovskoj ponudi. Inače, shodno javno dostupnom Registru izdatih odbrenja Republičke agencije za elektronske komunikacije za distribuciju radijskih i televizijskih programa preko kablovsko distributivne mreže, u Srbiji ovakvih operatora trenutno ima 88.

U svakom slučaju, iako je objavljivanjem poziva kablovskim operatorima, više od 8 godina nakon što je Zakon o radiodifuziji stupio na pravnu snagu, RRA praktično napravila prvi korak u pravcu regulisanja ponude kablovskih kanala u Srbiji, koja regulacija je sama po sebi neophodna i dugo očekivana, autori ovog izveštaja mišljenja su da Agencija na način na koji se upustila u licenciranje kablovskih kanala, neće uspeti da se izbori sa svim problemima koji na ovom tržištu postoje. Ključni problem u ovom slučaju nije u samoj RRA, već u Zakonu o radiodifuziji koga je vreme pregazilo i koji Agenciji ne pruža dovoljnu meru fleksibilnosti u ovoj oblasti, koja je neophodna u uslovima stalnog napretka tehnologije i pojavljivanja novih poslovnih modela i novih usluga u kablovskoj distribuciji televizijskih programa koje modele i usluge Zakon o radiodifuziji ne poznaje. Sve ovo samo dodatno ukazuje na neophodnost da se izmenama Zakona o radiodifuziji, o kojima se već dugo govori, pristupi bez odlaganja. RRA je sa nekim od ovih problema pokušala da se izbori donošenjem Pravilnika o izdavanju dozvola za kablovsko emitovanje, ali za isti nije dobila pozitivno mišljenje o ustavnosti i zakonitosti od Ministarstva kulture. Naime, shodno odredbama Zakona o javnim agencijama, RRA je, kao i svaka javna agencija, dužna da pre objavljivanja bilo kog propisa pribavi od ministarstva u čijem delokrugu su njeni poslovi (u konkretnom slučaju Ministarstva kulture), mišljenje o ustavnosti i zakonitosti tog propisa. Ministarstvo je, s druge strane, ako je smatralo da je propis neustavan, odnosno nezakonit, imalo da Agenciji dostavi obrazloženi predlog kako da ga usaglasa sa Ustavom, zakonom, propisom ili drugim opštim aktom Narodne skupštine i Vlade. Kakve su bile primedbe Ministarstva i da li je ono i kakav predlog o usaglašavanju Pravilnika stavilo, nije poznato.

2. REPUBLIČKA AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE (RATEL)

2.1. Na osnovu člana 19. Zakona o elektronskim komunikacijama, člana 16. stav 1. tačka 10) Statuta Republičke agencije za elektronske komunikacije i Odluke Upravnog odbora o raspisivanju javnog konkursa, Upravni odbor Republičke agencije za elektronske komunikacije raspisao je 8. septembra Javni konkurs za izbor direktora Republičke agencije za elektronske komunikacije.

Zakon o elektronskim komunikacijama predviđa da su organi Agencije - Upravni odbor i direktor. Direktor je odgovoran za zakonitost rada Agencije, zastupa i predstavlja Agenciju, rukovodi radom i poslovanjem Agencije, odlučuje o pravima, obavezama i odgovornostima zaposlenih u Agenciji, priprema i sprovodi odluke Upravnog odbora, stara se o obezbeđivanju javnosti rada Agencije i vrši druge poslove određene zakonom i statutom Agencije. Bira ga, na mandat od pet godina, i razrešava Upravni odbor, na osnovu sprovedenog javnog konkursa, u skladu sa odredbama zakona. Direktor za svoj rad odgovara Upravnom odboru, kome podnosi godišnji i periodične izveštaje o radu. Uslovi za izbor direktora isti su kao i uslovi za izbor članova Upravnog odbora Agencije. On mora biti ugledni stručnjak sa visokim akademskim obrazovanjem iz oblasti značajnih za rad Agencije, a naročito iz oblasti elektronskih komunikacija, ekonomije i prava. Uslov za izbor je i da je ostvario značajne i priznate radove ili praksu u oblasti elektronskih komunikacija i da uživa ugled u stručnoj javnosti.

2.2. Predstavnici RATEL-a učestvovali su na seriji okruglih stolova koje je organizovao OEBS u saradnji sa Ministarstvom kulture Republike Srbije i Delegacijom Evropske unije u Srbiji, uz podršku Ambasade Velike Britanije u Beogradu, sa ciljem podsticanja rasprave o nedavno objavljenoj Medijskoj studiji, koja bi poslužila kao polazište za izradu Nacrta medijske strategije Republike Srbije. Predstavnici RATEL-a ukazivali su, pre svega, na neophodnost što hitnije izmene Zakona o radiodifuziji, u cilju omogućavanja digitalizacije terestrijalne radiodifuzije.

Podsetimo, u skladu sa važećim Zakonom o radiodifuziji, sastavni deo dozvole za emitovanje programa je i dozvola za radio stanicu (predajnik) koju na zahtev Agencije izdaje regulatorno telo nadležno za oblast telekomunikacija, u skladu sa posebnim zakonom kojim se uređuje oblast telekomunikacija, a na osnovu Plana raspodele radio frekvencija koji donosi ministarstvo nadležno za poslove telekomunikacija. Strategijom za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa u Republici Srbiji, predviđena je drugačija arhitektura digitalnog radiodifuznog lanca, u kojoj dozvole za emitovanje programa neće imati i dozvole za radio stanicu, drugim rečima dozvole za korišćenje spektra, već samo dozvole za pristup

multipleksu u zemaljskoj digitalnoj radiodifuziji, koje Zakon o radiodifuziji ne poznaje. Ovo nameće nužnu i što hitniju izmenu Zakona o radiodifuziji, te su u tom smislu primedbe RATEL-a krajnje opravdane.

DRŽAVNI ORGANI

3. NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Narodna skupština Republike Srbije, na sednicama, niti u odborima, nije raspravljala ni o jednom zakonu koji bi bio od posebnog značaja za medijski sektor. Odbor za kulturu i informisanje održao je jednu sednicu, 30. septembra, na kojoj je utvrdio listu za izbor člana Saveta Republičke radiodifuzne agencije na osnovu predloga koji je podnela Konferencija univerziteta Srbije. Na listi koju je odbor utvrdio nalaze se dr Nataša Gospić i Goran Petrović. Utvrđenu listu sa ova dva kandidata Odbor će dostaviti Narodnoj skupštini na izjašnjanje. Dr Nataša Gospić je vanredni profesor na katedri za telekomunikacioni saobraćaj i veze Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, dok je Goran Petrović diplomirani pravnik iz Kragujevca. Podsećamo, jednog od devet članova Saveta Republičke radiodifuzne agencije Narodna skupština Republike Srbije bira na predlog Konferencija Univerziteta. Ovaj izbor sprovodi se radi popune mesta u Savetu upražnjenog smrću ranijeg člana izabranog na predlog Konferencije Univerziteta – profesora dr Svetozara Stojanovića.

4. MINISTARSTVO KULTURE

4.1. Ministarstvo kulture organizovalo je u saradnji sa OEBS-om i Delegacijom Evropske unije u Srbiji, uz podršku Ambasade Velike Britanije u Beogradu, seriju okruglih stolova o kojoj je već bilo reči u ovom izveštaju. Cilj okruglih stolova bilo je podsticanje rasprave o nedavno objavljenoj Medijskoj studiji, koja bi poslužila kao polazište za izradu Nacrta medijske strategije Republike Srbije. Ministar kulture, Nebojša Bradić, ocenio je da će Medijska strategija biti prekretnica u razvoju javne scene Srbije. „Ova prva Medijska strategija Srbije obezbediće adekvatne uslove za uspešnost borbe za sve, civilizovaniji informativni prostor, poboljšane uslove u kojima deluju medijski poslenici, ali i kvalitetno, objektivno i istinito informisanje javnosti“ rekao je Bradić. Pomoćnica ministra kulture, Nataša Vučković Lesendrić, najavila je potrebu izmene većeg broja zakona ukoliko se prihvate preporuke iz Medijske studije.

Ministarstvo kulture nije ispunilo očekivanja učesnika ovih okruglih stolova, pa ni najave koje je samo davalo, a koje su se ticale izrade zaključaka iz diskusija vođenih na okruglim stolovima i rada na Nacrtu medijske strategije paralelno sa serijom okruglih stolova. Podsetimo, Ministarstvo je krajem avgusta objavilo i Javni poziv za prijavu projekta koji će doprineti unapređenju sistema javnog informisanja. Ovaj poziv odnosio se na izradu predloga dokumenta Medijske strategije, a na osnovu Medijske studije i diskusija predstavnika medijskih i profesionalnih udruženja sa serije okruglih stolova. Saznalo se da se po ovom pozivu Ministarstvo opredelilo za PricewaterhouseCoopers kao konsultantsku kuću koja je trebalo da izradi predlog Medijske strategije. Predstavnici PricewaterhouseCoopers-a prisustvovali su okruglim stolovima, ali predstavnici medijskih i profesionalnih udruženja nisu imali nikakav uvid u to kako su se vrednovalе njihove diskusije, niti u kom smeru će se predlog Medijske strategije kretati uzimajući u obzir nepomirljivost pojedinih preporuka iz Medijske studije i stavova koje su predstavnici medijskih i profesionalnih udruženja izneli u diskusiji. Ministarstvo kulture prvo je samo najavilo da će prvi nacrt predloga Medijske strategije dostaviti predstavnicima medijskih i profesionalnih udruženja pre poslednjeg okruglog stola čije je održavanje bilo najavljeno za početak oktobra. Međutim, već tokom septembra, Ministarstvo je učesnicima na okruglim stolovima saopštilo da će mu za izradu prvog nacrta predloga Medijske strategije trebati mnogo više vremena, a poslednji okrugli sto čije je održavanje bilo najavljeno za početak oktobra, otkazan je. Ovo ukazuje da se Ministarstvo nije dobro pripremio za ovaj posao i da je u proces izrade Medijske strategije ušlo nespremno. Ovo se videlo već i na samim okruglim stolovima, gde predstavnici Ministarstva, a ni angažovani međunarodni eksperti, nisu imali odgovore na brojne primedbe i predloge alternativnih rešenja za izradu Medijske strategije koji su se tamo mogli čuti.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE

5. OFPS, kolektivna organizacija za zaštitu srodnih prava proizvođača fonograma

OFPS je obavestio javnost da je dana 27.9.2010. godine, održana sednica Saveta proizvođača fonograma i interpretatora, na kojoj je usvojen Poslovnik o radu Saveta i razmatrane zajedničke ideje oko predstojeće marketinške kampanje.

Članom 127. Zakona o autorskom i srodnim pravima, predviđeno je da se naknada na koju imaju pravo proizvođači izdatih fonograma i interpretatorska naknada naplaćuju od korisnika u vidu

jedinstvene naknade. Naplatu jedinstvene naknade vrši jedna organizacija, određena ugovorom zaključenim između organizacije interpretatora i organizacije proizvođača fonograma. Navedenim ugovorom organizacije su dužne da odrede i visinu troškova naplate jedinstvene naknade i učestalost predaje dela jedinstvene naknade drugoj organizaciji. Ugovor se, o trošku organizacija, objavljuje u „Službenom glasniku Republike Srbije“. Organizacija proizvođača fonograma Srbije - OFPS i Organizacija za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora - PI, potpisale su ovaj ugovor i njime predvidele da će jedinstvenu naknadu za račun obe organizacije naplaćivati OFPS. Savet proizvođača fonograma i interpretatora je stručno radno telo predviđeno tim Ugovorom, koje upravlja delatnošću naplate i raspodelom naknade, i vrši nadzor i kontrolu sprovođenja ugovora zaključenog između dve kolektivne organizacije.

V PROCES DIGITALIZACIJE

Na već pominjanoj seriji okruglih stolova koje je organizovao OEBS u saradnji sa Ministarstvom kulture Republike Srbije i Delegacijom Evropske unije u Srbiji, uz podršku Ambasade Velike Britanije u Beogradu, sa ciljem podsticanja rasprave o nedavno objavljenoj Medijskoj studiji radi izrade Nacrta medijske strategije Republike Srbije, novinarska i medijska udruženja, ANEM, NUNS, UNS, NDNV i Local Press, iznela su svoj set preporuka koje se tiču procesa digitalizacije. Udruženja su insistirala na preciznijem definisanju zadatka i ovlašćenja postojeće Radne grupe za sprovođenje praćenja digitalizacije, koju bi trebalo dopuniti novim, nezavisnim članovima i ovlastiti da može da javno reaguje, ukazuje na propuste i predlaže alternativna rešenja, a sve u cilju uspešnog sprovođenja digitalizacije. Udruženja su insistirala na sveobuhvatnoj informativnoj kampanji o procesu digitalizacije, koja bi bila usmerena pre svega na građane, ali takođe i na emitere. Takođe su zahtevala da se odluka o alokaciji digitalne dividende donese u transparentnom postupku i uz obezbeđenu najširu participaciju javnosti, vodeći računa o javnom interesu, i to, kako u pogledu ostavljanja dovoljnog frekventnog opsega za radiodifuziju, tako i u pogledu namene dela prihoda koji će se ostvariti od digitalne dividende za medijske fondove i projekte. Udruženja su insistirala da za deo digitalne dividende koji bude opredeljen za bežični širokopolasni prisutup Internetu, budući operatori koji dobiju taj spektar, budu uslovljeni da uspostave mreže prvo u delovima Srbije u kojima je penetracija širokopolasnog kablovskog i ADSL pristupa najniža.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

Obrazlažući stavove koje je, zajedno sa drugim novinarskim i medijskim udruženjima, iznosila na okruglim stolovima posvećenim izradi Nacrta medijske strategije, Asocijacija nezavisnih elektronskih medija dostavila je Ministarstvu kulture, kao još jedan prilog za dalji rad na Medijskoj strategiji, svoj pregled procesa privatizacije medija sa preporukama za dalje postupanje u ovoj oblasti. U dokumentu koji je postavljen i na ANEM-ovom sajtu na adresi: http://www.anem.org.rs/admin/download/files/_id_732/Privatizacija%20medija%20FV.pdf, predstavljen je pravni okvir od značaja za ovu oblast, uključujući i propise koji su dali osnov za zaustavljanje privatizacija, analizirane zamerke koje se iznose na račun do sada sprovedenih privatizacija, analizirani njeni rezultati i date preporuke, kao alternativa preporukama iz Medijske studije koje predviđaju odustanak od privatizacije i formiranje ustanova javnog radiodifuznog servisa na regionalnom nivou upravo od neprivatizovanih javnih medija. U dokumentu se, između ostalog, predlažu:

- izmene odredbi Zakona o lokalnoj samoupravi, Zakona o Glavnom gradu i Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina koje su neusaglašene sa Zakonom o javnom informisanju i Zakonom o radiodifuziji, a koje se tiču privatizacije medija;
- nastavljanje sa, na kratki rok, oročenom privatizacijom medija, istovremeno sa formiranjem posebnog tima stručnjaka u Agenciji za privatizaciju, koji tim bi uključivao i medijske stručnjake i koji bi zajedno sa Ministarstvom kulture, kroz javne konsultacije, posebno i sa medijskim i novinarskim udruženjima radio na unapređenju modela privatizacije na način koji bi prepoznao specifičnosti medijske industrije;
- relaksiranje odredbi Zakona o radiodifuziji u delu koji se tiče zabrane medijske koncentracije, a kako bi se omogućilo da se problem viška elektronskih medija u odnosu na ono što to tržište može da izdrži, rešava merama koje će stimulisati ukрупnjavanja i fuzije elektronskih medija, posebno na lokalnom i regionalnom nivou;
- implementiraje efikasnih mehanizama kontrole državne pomoći, i
- uređenje sistema transparentnog i nediskriminatornog državnog sufinansiranja medijskih projekata i sistema državne podrške razvoju medijskog sektora.

VII ZAKLJUČAK

Rasprava o Medijskoj studiji, na čijoj su izradi radili eksperti koje je angažovala Evropska komisija, a koja bi trebalo da predstavlja osnov za izradu Medijske strategije Srbije, bacila je u zasenak sve drugo što se u medijskom sektoru dešavalo tokom septembra. Ambiciozan plan koji je podrazumevao celodnevne sesije koje bi se ponavljale iz sedmice u sedmicu i na kojima bi se pretresale preporuke iz Medijske studije i od strane Ministarstva kulture angažovanog konsultanta koji bi u hodu pripremao zaključke okruglih stolova i radio na Nacrtu medijske strategije, pokazao se kao preveliko breme za Ministarstvo kulture sa kojim ono nije znalo da se nosi. Ispostavilo se da država ne zna kako bi rešila nijedan od nasleđenih problema medijskog sektora, a još manje kako da se uhvati u koštac sa izazovima tehnoloških promena koje iz korena menjaju medijsko okruženje. Srbija se našla u situaciji u kojoj je osnov za izradu njene Medijske strategije Studija koja konstatuje da ni postojeće ustanove javnog servisa svoju funkciju ne vrše na zadovoljavajući način, a istovremeno predlaže formiranje još 10 do 15 novih; koja uočava nedopustivo nizak nivo naplate pretplate, a insistira da iz nje, pored postojećih ustanova javnog servisa finasira i 10 do 15 novih, ali i programe stanica civilnog sektora, manjinskih medija i delove programa komercijalnih medija; koja umesto privatizacije postojećih javnih medija, predlaže vlasnicima privatnih medija da prenesu opremu i osoblje na regionalne javne radiodifuzne servise i odustanu od svojih investicija. Kod takvih preporuka, nije za čuđenje što su protiv njih i RTS, nespreman da deli pretplatu sa bilo kim i da otvara prozore na svojim kanalima za regionalne emitere, i neprivatizovani mediji, nespremni da se odreknu i svojih frekvencija i direktnog budžetskog finasiranja, i komercijalni emiteri, nespremni da odustanu od svojih investicija. Novinarska i medijska udruženja jesu predložila set alternativnih preporuka, ali tek ostaje da se vidi da li će država za njih imati sluha. Nekako u pozadini rasprava o Medijskoj strategiji, nastavili su da se nižu slučajevi pritisaka na medije i novinare, posebno u unutrašnjosti Srbije. Istovremeno, sudovi u postupcima pokrenutim povodom fizičkih napada na novinare, nastavili su da izriču presude na granici zakonskog minimuma, ili čak i ispod nje, a u slučajevima u kojima su medijski profesionalci od sudova očekivali da štite slobodu izražavanja, ovi su ponovo donosili odluke koje medijske profesionalce guraju dalje u pravnu nesigurnost i autocenzuru.